

NEMO vereniging van vrije wandelaars

Westerpark 2 – 1013 RR Amsterdam – www.struinen.nl – nemo@pz.nl - tel. 020-6817013 – giro 527317
Nemoland Polen – Kopaniec-Miedzylesie 5 – 58-512 Stara Kamienica – www.nemoland.org – polen@pz.nl

Amsterdam, 19 december 2006.

Bestuur Stadsdeel Osdorp en Geuzenveld-Slotermeer
tav Diana Janssen
Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam
Postbus 2758
1000 CT, Amsterdam
D.Janssen@dro.amsterdam.nl.

Inspraakreactie op Programma van Eisen *Tuinen van West*

Geacht bestuur

De vereniging Nemo wil als belangenorganisatie van wandelaars graag reageren op het Programma van Eisen *Tuinen van West*. Eerst willen wij een aantal algemene punten en uitgangspunten formuleren. Daarna gaan wij uitgebreider in op de wandelmogelijkheden.

1. De landschappelijke inpassing van de Westrandweg is ten onrechte buiten het PvE gehouden. De toekomstige landschappelijke, ecologische en recreatieve kwaliteit van het gebied is voor het grootste gedeelte afhankelijk van de wijze waarop de Westrandweg wordt ingepast in het landschap. Er zijn daarbij nog volop mogelijkheden eisen te formuleren die voortkomen uit het PvE. De inspraakprocedures voor de Westrandweg moeten immers nog beginnen. Wij vinden dan ook dat de betrokken stadsdelen in het kader van het PvE de volgende eisen moeten formuleren:

- a. De bruggen van de Westrandweg moeten niet alleen beschikken over een ecogoot, maar ook over een 'wandelgoot'. M.a.w. de kunstwerken van Rijkswaterstaat moeten geschikt worden gemaakt voor recreatief medegebruik in de vorm van aanvullende fiets/wandelvoorzieningen (bijv wandel/fietsbrug over de Haarlemmerweg).
- b. De landschappelijke inpassing van de Westrandweg moet meer worden afgestemd op de omgeving en de verschillende landschapstypen. Hiervoor dienen lokale ecologen en kunstenaars ingeschakeld te worden, en niet (alleen) de ingenieurs en architecten van Rijkswaterstaat.
- c. De betrokken stadsdelen moeten opkomen voor een tunnel door het meeste waardevolle deel van het gebied (vanaf Oud-Osdorp tot het industriegebied in de havens).
- d. In het PvE wordt onvoldoende duidelijk hoe de snelweg de kwaliteit van de toekomstige recreatievoorzieningen aantast. De manier waarop de inpassing en de gevolgen van de Westrandweg worden weggehouden uit het PvE, vinden wij een ernstige vorm van misleiding.

2. Wandelorganisaties dienen betrokken te worden bij het ontwerp en de uitvoering van de wandelvoorzieningen. Zoals we later uitvoerig zullen toelichten vinden wij het wandelconcept van het PvE onvoldoende en onvolledig uitgewerkt. Nemo wil graag haar deskundigheid inbrengen en direct bij de planvorming betrokken worden. Het gaat daarbij niet alleen om het concept en de aanleg van de routes, maar ook om de verdeling tussen ruige routes en gebaande routes, markeringen, het onderhoud, aansluiting op bestaande routestructuren (LAW-paden, Noord-Hollandpad), info, PR/marketing en evenementen. Nemo stelt voor het wandelproject te ontwikkelen als een werkgelegenheidsproject via participatieplaatsen en terugkeerbanen.

3. De samenhang met de omgeving en de regio komt onvoldoende aan bod. Het plangebied is een organisch onderdeel van de Westerscheg, de groene zone tussen Westerpark en Spaarnwoude. Recreatief gebruik, en met name het wandelen dient benaderd te worden vanuit een integrale visie op het hele groengebied van de Westerscheg en de daarop aansluitende groene ruimte.
4. De samenhang met de bevolking van de nabijgelegen stadsdelen is onvoldoende uitgewerkt. In deze stadsdelen wonen veel allochtonen. In het PvE komen die nauwelijks voor. Er is niet onderzocht wat hun wensen zijn voor de inrichting van het gebied en de mogelijkheden om bij de plannen betrokken te worden.
5. Het geplande bedrijventerrein in de Lutkemeerpolder is een onevenredig grote aantasting van het landschap in het plangebied en strijdig met de gepresenteerde visie en uitgangspunten van het PvE. De betrokken stadsdelen zouden de bestemming van het gebied alsnog moeten veranderen, of alleen bedrijven toelaten die een groene functie hebben (bijvoorbeeld kwekerij, tuinderij, dierentuin, agrarisch bedrijf, zorgboerderij).
6. Het landschap in het plangebied bevat voor Amsterdam een groot aantal monumentale landschapselementen, zoals het middeleeuwse veenlandschap en oude dijken. Deze monumentale en culturele waarden komen onvoldoende tot haar recht in het PvE. Er worden talloze nieuwe functies toegekend die de cultuurwaarden van het historische landschap ernstig aantasten.
7. Het PvE zou ook initiatieven moeten bevorderen om de waarde van het gebied en de gevolgen van de inrichtingsplannen aan te tonen voor een breed publiek. Nemo wil in samenwerking met het MCA in het voorjaar van 2007 een publieksmanifestatie (wandelevensmoment) organiseren, gericht op de hele Westerscheg en het gebied rond Oud-Osdorp. Hiervoor vraagt Nemo steun van de betrokken stadsdelen.
8. De landschappelijke, ecologische en recreatieve kwaliteit van de *hele* Westerscheg zou verbeterd en versterkt moeten, en niet alleen het gebied van Oud-Osdorp. De Westerscheg bevat meer knelpunten die de ecologische verbindingen en recreatieve 'groene' infrastructuur ernstig aantasten. Er zou een groen masterplan moeten komen voor ecologische en recreatieve voorzieningen van de hele Westerscheg, inclusief de radialen die de Westerscheg verbinden met het Nieuwe Meer en de Zaanstreek.
9. In het PvE wordt onvoldoende het belang van PR en marketing onderkend. Hoe (en met welke producten) kan een gebied met een slecht en onaantrekkelijk imago, waar een snelweg dwars doorheen komt, waar vliegtuigen overheen scheren en waar ook nog een bedrijventerrein komt; hoe kan dat gebied waardevol en aantrekkelijk worden voor de stedelijke recreant? Het is een vorm van magisch denken dat mensen vanzelf komen als er maar voorzieningen zijn.
10. Een ernstige omissie in het PvE is het gebrek van het inventariseren en het betrekken van strategische partners om het plan te ontwikkelen en te realiseren. Het gaat daarbij niet alleen om organisaties op het gebied van natuur, milieu, sport en recreatie, maar ook culturele (buurt)organisaties, bewonersgroepen, tuinparkorganisaties, onderwijsinstellingen, welzijnsinstellingen, allochtonenorganisaties, kunstenaars enz.
11. In afwachting van de uitvoering van de inrichtingsplannen zou al direct begonnen moeten worden met het toegankelijk maken van de Wijsentkade om te laten zien hoe aantrekkelijk dit gebied is voor wandelaars. Bovendien hebben wandelaars de laatste kans om het ongerepte landschap op een natuurlijke manier te beleven. Hiermee wordt ook draagvlak gecreëerd om op te komen voor het behoud en herstel van dit unieke stukje cultuurlandschap.
12. De stadsdelen Westerpark, Geuzenveld en Osdorp moeten zich veel meer identificeren met de Westerscheg als 'groene long', ecologische zone en historisch landschapsmonument. Zij zouden een voorbeeld moeten nemen aan de manier waarop de omringende gemeenten en stadsdelen van het Gein opkwamen voor de landschappelijke waarde van dit gebied en in verzet kwamen tegen de A6A9. Zo zouden ook de stadsdelen rond de Westerscheg veel meer moeten opkomen voor de waarde van dit gebied en zich moeten verzetten tegen de aantastingen van de Weststrandweg.

Het PvE en de Wandelmogelijkheden in de Tuinen van West

Inleiding

Volgens het Algemeen Uitbreidingsplan van 1935 maakt het onderhavige gebied deel uit van een groene scheg, nu meestal de Osdorpscheg genoemd. Volgens de ideale planuitvoering zou het mogelijk moeten zijn om vanuit Halfweg via groengebieden te wandelen richting centrum. Daarbij had de scheg aanvankelijk twee hoofdrichtingen. Een mogelijkheid was via de Osdorperpolders naar de Sloterplas, een andere via de Ringdijk Haarlemmermeer naar Sloten. Deze laatste was in de praktijk een aparte scheg, soms de Sloterscheg genoemd.

Door de bebouwing van de Akerpolder en de aanleg van Nieuw-Sloten (en het industrieterrein in de Lutkemeer) is in feite deze complete Sloterscheg opgeheven en is de wandelmogelijkheid aldaar nu beperkt tot smalle dijken en wegen tussen stedelijke bebouwing. Samen met de Brettenzone, die in Teleport overigens een ernstige onderbreking heeft, is de huidige Osdorpscheg derhalve nu nog de enige groene zone die vanuit het westen (Haarlem, de kust) richting binnenstad Amsterdam en vice versa leidt. Alle wandelverkeer zal daarop geconcentreerd raken, zodat juist hier een sterk groengebied met veel onverharde paden en een rustige wandelomgeving zal moeten ontstaan. De huidige situatie ziet er anders uit. De Westrand is een gebied met in de huidige situatie weinig, laat staan exclusieve wandelmogelijkheden. Ook is de bebouwing sterk toegenomen en lopen er veel autowegen door en langs het gebied. Tenslotte wordt het gebied geteisterd door vliegtuiglawaai.

Samenvattend is de Westrand een uiterst kwetsbaar gebied in een sterk verurbaniseerde omgeving, waarin alle bedreigingen van dien (bebouwing, infrastructuur en vliegtuigen) samenkomen. De wandelroutes moeten dus wel extra aantrekkelijk zijn om dit te compenseren en toch wandelaars aan te trekken.

Het PvE zou dan ook hierop moeten inzetten met een duidelijke keuze voor meer en betere wandelvoorzieningen, fietsvoorzieningen die het wandelen niet belemmeren en een afwijzen van nog meer auto-overlast. Onderstaand wordt bekeken of het PvE hieraan voldoet.

Uitgangspunten PvE

Het Programma van Eisen hanteert impliciet en expliciet de volgende uitgangspunten:

- Wandelaars en fietsers zijn gelijk en rijden elkaar niet in de wielen. Wandelpaden kunnen grotendeels meeliften met fietspaden. Het duidelijkst blijkt dit bij de inrichtingsplannen in de Osdorperbinnenpolder Noord.
- Een snelweg door een recreatie- en/of natuurgebied is te compenseren door enkele groene randen langs deze weg aan te leggen.
- Infrastructuur is bijna gelijk aan autowegen. Het meest pregnant blijkt dit uit par. 2.6.1, waarin o.a. wandelpaden worden samengevat onder de kop 'Aanpassing en ontsluiting voor autoverkeer'. Uit die paragraaf blijkt overigens ook dat bestemmingsverkeer gelijk is aan autoverkeer.
- Wandelaars willen alleen rondjes lopen in een klein gebied en hebben geen behoefte om vanuit en naar andere gebieden te wandelen.

Al deze uitgangspunten komen duidelijk tot uiting in de voorstellen in de nota t.a.v. wandelen.

Wandelmogelijkheden nu en volgens het PvE

- Een sterk voorstel in het PvE is (ondanks het verkeerslawaai van de Haarlemmerweg) het volledig tot wandelpad maken van de *ringdijk van de Osdorperbinnenpolder Noord*. Vooral de grasdijk langs de Osdorpervaart zal een aanwinst zijn voor de wandelverbindingen.

De dooradering van de polder is echter te sterk gedacht vanuit fietspaden, die in het plan als fiets/voetpad worden gepresenteerd. Een fietspad is nooit een voetpad, maar het voorliggende plan stelt deze twee vaak gelijk. Wandelaars zullen van deze misvatting hinder ondervinden.

- De belangrijkste doorgaande en bewandelbare lijn in het plangebied is de *ringdijk van de Haarlemmermeer*, waarvan het voor dit gebied relevante deel loopt van Halfweg naar Sloten. De brede kruin bevat over bijna de hele lengte een fietspad met groenstrook. Alleen het deel richting Halfweg is nog een volledige grasdijk, maar het PvE plant hier de doortrekking van het zg. fiets/voetpad. Dit is slechts aanvaardbaar als er een brede grasstrook op de kruin overblijft. Het algemenere probleem van deze route is dat hij voorbij de Lutkemeer de genoemde smalle verbinding wordt binnen de feitelijk verdwenen Sloterscheg naar Sloten. In feite is hij dus 'doodlopend'. En dat terwijl deze sleuf onderdeel is van de ecologische en recreatieve verbindingzone de Groene As. Wandelaars vallen hier kennelijk niet onder.

Samenvattend is de ringdijk al minder aantrekkelijk geworden voor wandelaars en dat zal zich na realisering van het PvE nog doorzetten.

- De ringdijk van de Osdorperbovenpolder wordt in het plan niet als geheel behandeld, zoals met de Osdorperbinnenpolder wel gebeurd is. Het gevolg is dat de grasdijk zuidelijk parallel aan de Osdorperweg geen (wandel)status krijgt. Deze zou een mooie diagonaal door het gebied opleveren, met wandelaansluitingen over de hele lengte. Bovendien wordt hierdoor een rondje Osdorperbovenpolder mogelijk. Het huidige fietspad langs de Osdorperweg is voor wandelaars (en fietsers) volstrekt onaanvaardbaar.

- De *Wijsentkade* blijft volgens het PvE een grasdijk tussen Lutkemeer en Osdorper Bovenpolder en wordt na openstelling de enige exclusieve wandelverbinding tussen Halfweg en Oud-Osdorp/Sloterplas/Sloterpark. Bovendien biedt de dijk als enige grootse uitzichten over de (groene gedeelten van) de Lutkemeer en de Osdorperbovenpolder. Het is daarom extra onduidelijk waarom alleen de voet van de dijk een wandelpad wordt, en niet de *kruin*.

- Een probleem is het niet opnemen in het plan van de *grasdijk tussen Wijsentkade en Osdorperweg* t.h.v. Westgaarde. Deze verbinding had mooi kunnen aansluiten op de (zie de plankaart Routes van het PvE) indicatief aangegeven route door de Osdorperbinnenpolder Zuid, richting sportpark Ookmeer. De geplande wandelroute Wijsenkade gaat nu doodlopen op de drukke Ookmeerweg. Bovendien wordt het gewenste wandelrondje Osdorperbovenpolder hierdoor niet kortgesloten.

- De aan te leggen, deels natte natuurgebieden met recreatieve functie in de noordelijke Lutkemeer zijn uiteraard toe te juichen, maar worden meteen al bedreigd door de (afslag) Westrandweg (zie hieronder bij Beleid).

Beleid op diverse niveaus

- In zijn nota *Lekker wandelen en fietsen in Amsterdam* (2002) gaf de gemeente impliciet toe dat de wandelmogelijkheden in het betreffende gebied op dat moment nihil waren, door te erkennen dat er alleen fietspaden ter beschikking zijn. Wel beloofde men in te zetten op een exclusief wandelpad over de Wijsentkade en gescheiden wandel/fietspaden over de grasdijk langs de Osdorperweg. Het eerste wordt nu gerealiseerd. Een termijn voor de laatste was in genoemd plan niet te geven en keert ook niet terug in het PvE.

- De grootste bedreiging voor de Westrand is uiteraard de *Westrandweg*. Deze weg zal nóg weer een deel van de Osdorper Polders (ook visueel) afsnijden, waarbij tevens de bestaande en geplande wandelroutes en de Groene As zullen worden doorsneden. Het is duidelijk dat hier het Rijk en de centrale stad de stadsdelen hun wil kunnen opleggen. Een relatief pluspunt is het feit dat er in het PvE veel aandacht wordt besteedt aan onderdoorgangen in bestaande verbindingen. De aanslag wordt echter nog groter als er een *afslag* van deze weg in het plangebied komt. Het PvE betwijfelt de aanleg van de afslag; maar de dreiging hiervan, samen met de eventuele aansluitende verbindingsweg naar Osdorp door de geplande, toch al kleine natuurgebieden in de noordelijke Lutkemeer blijft reëel.

- Het in 2007 te realiseren Westrandgedeelte van het *Noord-Hollandpad* versterkt zeker de mogelijkheden om door de voormalige Sloterscheg naar Sloten en verder te wandelen. De route door de Osdorpscheg via de Osdorperbinnenpolder Zuid naar de Sloterplas komt daarmee echter geen stap verder.

Doorlopen in een wandelnetwerk

Hierboven zijn vooral de mogelijkheden geschetst van het maken van korte en langere rondjes binnen het gebied. Wandelen op een hoger niveau dan deze zogenaamde ommetjes veronderstelt echter nadenken over de inpassing van wandelpaden in grotere, gebiedsoverschrijdende netwerken. De huidige mogelijkheden om vanuit het plangebied door te wandelen naar aantrekkelijke wandelgebieden in de omgeving zijn vooralsnog zeer beperkt. Zo heeft de as Halfweg – Ringvaart – Sloten weliswaar sinds 2006 een fietsbrug tussen Osdorperbovenpolder en Raasdorp, maar men stuit daar op de Haarlemmermeer met als onaantrekkelijke elementen Zwanenburg, industriegebied Lijnden, Badhoevedorp, Schiphol en snelwegen. De andere, geplande fietsbrug in het verlengde van de Lutkemeerweg draagt ook al niet bij aan het sneller bereiken van aantrekkelijke wandelgebieden. Voor zover het landschap van de Haarlemmermeer aangenaam zou kunnen zijn als wandelgebied (via de realisering van het project Haarlemmer Méér Groen) is dat zeker niet aan de orde in de noord-oosthoek. Genoemde bruggen hebben voor wandelaars dus bijna geen betekenis. De enige aantrekkelijke mogelijkheid tot doorlopen ligt derhalve aan de noordzijde van de Osdorpscheg. De bestaande wandelverbindingen zijn hier:

- Via Halfweg westwaarts naar (recreatiegebied) Spaarnwoude en Haarlem, of oostwaarts naar de Brettenzone, Sloterdijk en het Westerpark.
- Via de Australiëhavenweg of de Seineweg oostwaarts naar de Brettenzone, Sloterdijk en het Westerpark.

Beide routes verbinden dus potentieel het kustgebied met het centrum van Amsterdam, een stelsel waar de Osdorpscheg een belangrijke rol in zou kunnen spelen. Beide doorgangen vanuit de Westrand bestaan nu echter nog uit onaantrekkelijke en onveilige oversteken van de Haarlemmerweg en behoeven dringend uitbreiding met veilige verbindingen hier tussenin. Hoewel deze in drie alternatieven genoemd worden in het PvE, zijn ze nu al afgeblazen wegens onvoldoende financiering. Ze blijven echter dringend noodzakelijk voor de waardering van de Westrand als regionaal wandelgebied, dus met voldoende doorgangen naar andere wandelgebieden.

Conclusie

Er komen volgens het plan in de Osdorpscheg enkele nieuwe, doorgaande en exclusieve wandelverbindingen tussen Halfweg en Sloterpark/Plas (en verder naar het centrum). Binnen dit kwetsbare en ernstig bedreigde gebied zien we dit als positief. Echter:

- Een aantal dijken wordt niet of niet ten volle benut als wandelverbinding. En dat terwijl de dijken de (wandel)dragers van het gebied zijn.
- De Osdorperbinnenpolder wordt ingevuld met fietspaden en enkele rustige wegen, maar behalve het feit dat ze verhard zijn, bieden ze ook geen aantrekkelijke uitzichten.
- De Westrandweg kan (zeker met eventuele afslagen) het gebied fysiek, akoestisch en visueel bijna geheel doodslaan. De aanleg hiervan haalt feitelijk het hele PvE onderuit.
- En tenslotte wordt het gebied op geen enkele wijze serieus opgenomen in de (wandel)omgeving van Bretten en Spaarnwoude. De verbindingen daarmee zijn bijna nihil en worden (in weerwil van de tekst in het PvE) waarschijnlijk ook niet gerealiseerd.

Dit overziend levert het plan een magere oogst, mede in het kader van het feit dat de belendende Sloterscheg als wandelverbinding al grotendeels is 'opgeheven' door stedelijke bebouwing en de aanleg van fietspaden. Er is niet voldoende besef dat de Osdorpscheg in zijn eentje het hele gewicht van de wandelbehoefte in de Westrand moet dragen. Dit is dan weer het gevolg van het ontbreken van een totaalvisie van de gemeente Amsterdam en de betrokken stadsdelen op de Westrand en de omringende gebieden. Met name het denken in wandelrondjes versus doorgaande routes is bij de diverse partners niet ontwikkeld.

Voor wandelaars blijven dan ook de minimale *eisen* staan:

- Meer exclusieve wandelpaden door de Osdorperbovenpolder Noord.
- Doortrekken van de wandelroute over de (*kruin* van de) Wijsentkade naar de Osdorperweg en de Osdorper Bovenpolder Zuid.
- Openstelling van de grasdijk parallel aan de Osdorperweg.
- Minstens één nieuwe, veilige oversteek via een brug, van de Haarlemmerweg naar de Brettenzone en Spaarnwoude.
- Geen Westrandweg en zeker geen afslag daarvan in het plangebied.

Nemo is van plan om in 2007 veel aandacht te besteden aan de Westrand, met wandelingen, het maken van wandelpadenplannen en routes, en het organiseren van manifestaties. In dat kader is Nemo bereid om het gebied samen met de stadsdelen nader te onderzoeken op wandelmogelijkheden en de uitvoering van de voor wandelaars belangrijke delen van de plannen op zich te nemen. Nemo zou niet alleen betrokken willen zijn bij de conceptvorming en het realiseren van de wandelvoorzieningen, maar ook bij publieksmanifestaties en pr-campagnes om het gebied te promoten bij de buurtbewoners, de Amsterdammers in het algemeen en bezoekers van buiten. Hierdoor ontstaat meer belangstelling voor het plangebied en zijn omgeving en voor het wandelen als een gezonde, milieuvriendelijke, natuursparende en goedkope vorm van recreatie.

Nemo, vereniging van vrije wandelaars

Peter Spruijt

Vincent Rottier

Mathilde Andriessen